פרשת בהר

א. אין אָנהויב סדרה שטייט, וידבר הוי׳ אל משה בהר סיני גו׳ ושבתה הארץ שבת להוי׳. זאָגט אויף דעם רש״י בשם תורת כהנים: מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותי׳ ודקדוקי׳ מסיני אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

דאַרף מען פאַרשטיין, פאַרוואָס איז דער לימוד „בהר סיני" ביי מצות שמיטה דוקא, דער לימוד האָט דאָך געקענט שטיין ביי אַן אַנדער מצוה (ביי וועלכער עס ווערן אויסגערעכנט אירע פּרטים) און פון יענער מצוה וואָלט מען אָפּגעלערנט אויף אַלע מצות שכל דקדוקיהן נאמרו מסיני?

אין פּשטות קען מען ענטפערן, ווייל מצות שמיטה שטייט שוין בכללות אין פ׳ משפטים (נאָך מתן תורה), ובשביעית תשמטנה ונטשתה, און אין פ׳ בהר חזר׳ט זי זיך איבער בדרך פּרט. דאָס איז אָבער נאָך ניט גענוגענד, ווייל עס זיינען דאָ נאָך מצות וועלכע שטייען אין פ׳ משפטים.

און נאָך שווערער איז: אַ מצוה פון וועלכער מען לערנט אָפּ אויף אַלע מצות, האָט זי דאָך געדאַרפט זיין אַ מצוה כללית, פאַרוואָס האָט מען אויסגעקליבן מצות שמיטה וואָס איז לכאורה אַ מצוה פּרטית און האָט כמה וכמה הגבלות: נוהג רק בזמן שהיובל נוהג; און אַפילו לויט די דיעות אַז עס איז נוהג אויך בזמן הזה, איז דאָס אָבער לדעת רוב הפוסקים נאָר מדרבנן [1]. דאָס איז אַ הגבלה בזמן. ס׳האָט אויך אַ הגבלה במקום: אין ארץ ישראל דוקא און ניט אין חוץ לארץ [2].

מוז מען דערפאַר זאָגן אַז מצות שמיטה איז אין אַ געוויסן זין אַ מצוה כללית, ווי מען וועט עס ווייטער דערקלערן.

ב. ווייטער אין פּסוק זאָגט ער, שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך גו׳. אין פלוג, צו וואָס דאַרף מען דאָס זאָגן, וויבאַלד דאָס איז דאָך ניט קיין ציווי נאָר אַן ענין פון רשות, איז מהיכי תיתי אַז מען טאָר עס ניט, וואָס מען דאַרף זאָגן שש שנים גו׳?

מוז מען זאָגן, אַז אויך דער שש שנים תזרע שדך גו׳ גייט אַריין אין דעם ענין פון מצות שמיטה. די מצוה איז ניט נאָר ובשנה השביעית שבת שבתון, נאָר אויך שש שנים תזרע גו׳ איז אַ טייל פון דער מצוה.

דאָס איז אין צוויי אופנים:

א) ס׳איז אַ הכנה צו מצות שמיטה. בכדי צו קענען דורכפירן דעם ובשנה

1) ירושלמי בפרק השולח. הובא ברש״י ובתוספות גיטין לו, א. רמב״ם הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ט (לפירוש הבית יוסף יורה דעה סימן שלא בתחלתו — וראה כסף משנה שם פרק ט הלכה ב). טור יורה דעה סימן שלא. חינוך מצוה פד.

2) קידושין לו, ב. רמב״ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה כה. טור שם. חינוך שם.

השביעית שבת שבתון איז דאָס דורך דער הכנה פון שש שנים תזרע גו'.

ב) דאָס איז דער תכלית פון מצות שמיטה. דער תכלית הכוונה פון שב־תון שבשנה השביעית איז בכדי אַז דערנאָך זאָל זיין שש שנים תזרע גו'.

ג. דער ענין פון שמיטה כפשוטו איז, אַז בשנה השביעית דאַרף זיין שבתון לארץ, שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור וגו'. בשנה השביעית דאַרף זיין שבתון אין די אַלע ענינים פון מלאכות הארץ פון וואָס מען מאַכט לחם וכו' שעליו יחי' האדם.

וכי תאמרו מה נאכל? אויף דעם ענטפערט די תורה: וצויתי את בר־כתי גו' ועשת את התבואה לשלש השנים.

דער תוכן פון דעם ענין פון מצות שמיטה איז: מען מאַנט ביי אַ אידן אַז איין מאָל אין זיבן יאָר זאָל ער זיך געזעגענען פון אַלע ענינים אַר־ציים, ערדישע באַדערפעגישן, ער זאָל ניט האָבן צו טאָן מיט מלאכות הארץ וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דעם לחם שעליו יחי' האדם, און ער זאָל זיך איינגאַנצן פאַרלאָזן אויף דעם אויבערשטן, אַז ער וועט אים געבן זיין פרנסה למעלה מהטבע.

אַ סדר אויף אַלע מאָל איז עס ניט. רוב הזמן — בכמות — דאַרף אַ איד האָבן צו טאָן מיט עניני העולם, צוליב עבודת הבירורים. דאָס איז דאָך דער ענין וואָס התהוות העולם איז געווען דורכן שם אלקים בגימט־ריא הטבע, בכדי דער אדם זאָל זיך עוסק זיין על פי תורה אין די ענינים פון טבע, און דורך דעם מברר ומזכך זיין די עניני הטבע.

אָבער אין געוויסע צייטן, מאָנט מען ביים אידן, ער זאָל אַרויס פון וועלט. הגם מען דאַרף איר טאַקע מברר זיין, אָבער בזמן מן הזמנים דאַרף זיין די תנועה, צו שטעלן זיך העכער פון וועלט.

ד. די צוויי ענינים זיינען אָפּ־הענגיק איינער פון צווייטן.

בכדי עס זאָל זיין די תנועה פון שטעלן זיך העכער פון וועלט, ושבתה הארץ שבת להוי', הי' הוה ויהי' כאחד, וואָס העכער פון שם אלקים בגימטריא הטבע, איז דאָס דורך דעם וואָס האָבנדיק צו טאָן מיט עניני העו־לם איז עס על פי תורה.

וואָס דאָס איז דער ערשטער אופן, אַז דער שש שנים תזרע שדך גו' — וואָס דער טייטש תזרע שדך גו' איז, אַז אין שדה היט ער זיך אויס אין אַלע ענינים לויט דעם שולחן ערוך אַזוי ווי כלאים וכו' — איז אַ הכנה צום ובשנה השביעית.

דער צווייטער אופן: בכדי עס זאָל קענען זיין דער בירור פון עניני העולם, איז דאָס דוקא דורך דעם וואָס אַמאָל שטעלט ער זיך אין זיין עבודה העכער אין גאַנצן פון וועלט. וואָס דאַן, אויך קומענדיק אין וועלט, איז ניט נאָר וואָס ער ווערט ניט אַריינגעשלעפט אין איר, נאָר אדרבה, ער מאַכט פון וועלט גופא אַ כלי צו אלקות.

אַזוי ווי עס שטייט אין קונטרס עץ החיים[3], אַז בכדי צו האַלטן ביי יחודא תתאה ווי מען דאַרף, מוז זיין דער הרגש, בכללות על כל פנים, פון יחודא עילאה.

---

3) פרק ז ואילך.

וואס דאָס איז דער צווייטער אופן: דער תזרע שדך גו׳ איז דער תכלית. אָבער אַנדערש קען ניט זיין דער בירור פון וועלט, סיידן עס איז דאָ אויך די תנועה פון אויסטאָן זיך פון וועלט.

ה. אויף דעם זעלבן אופן געפינט מען אויך אין דעם ענין פון שבת מיט ששת ימי החול.

אין די זעקס טעג פון וואָך איז עבודת הבירורים, ששת ימים תעבוד[4]. אָבער שבת איז בורר אסור.

דעריבער שטייט ביי שבת ויכל אלקים, — עס ענדיקן זיך די העלמות פון שם אלקים און עס לייכט דער שם הוי׳ שלמעלה מהטבע[5].

און די צוויי ענינים פון שבת וחול זיינען, ווי דערקלערט, אָפּהענגיק איינער פון צווייטן.

ו. באמת איז דאָ אַ מעלה אין שמיטה אויף שבת. שבת איז דאָך אסור בעובדין דחול, שטייט דאָך דער מענטש דאַן העכער פון וועלט און האָט מיט איר קיין פאַרבונד ניט. אָבער אין שמיטה מעג ער דאָך טאָן אַנדערע ענינים פון עובדין דחול, ער איז אין וועלט, און פונדעסטוועגן ושבתה הארץ שבת להוי׳; ניט קיין ענין פון עבודת הבירורים שבשם אלקים, נאָר שבת להוי׳ שלמעלה מהעולם, כאָטש אַז ער איז אין וועלט.

אין וועלט גופא איז ער ממשיך דעם שם הוי׳ שלמעלה מהעולם לגמרי. און דאָס איז על דרך דעם פירוש על־פי תורת הבעל שם טוב: ושבתה הארץ — שביתה וביטול אין ארץ[6]; מען טראָגט אַריין שביתה אין די ענינים אַרציים גופא.

ז. דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס עס שטייט אין רש״י אויפן פסוק שבת להוי׳: „לשם ה׳ כשם שנאמר בשבת בראשית״. אין פלוג, וואָס טוט רש״י דאָ אויף? אָבער לויט דעם וואָס מען האָט פריער גערעדט איז עס פאַרשטאַנדיק: וויבאַלד אַז שמיטה מעג ער טאָן עובדין דחול, מען האָט צוטאָן מיט וועלט, האָט מען דאָך געקענט מיינען, אַז דער איסור החרישה וזריעה אין שמיטה, איז ניט קיין ענין פון הוי׳ שלמעלה מהעולם, נאָר אַן ענין פון עבודת הבירורים, ועל דרך די מצות פון שש שנים תזרע גו׳, וואָס זייער ענין איז בירור אין וועלט גופא, ניט העכער פון וועלט;

באַוואָרנט עס רש״י און זאָגט, אַז דאָס איז אַן ענין פון „לשם הוי׳ כשם שנאמר בשבת בראשית״. עס איז אַן ענין פון שביתת הארץ שממנה תצא לחם, עיקר חיות האדם, איז עס אַ הפשטה פון וועלט כשם ווי ביי שבת בראשית. און דאָס וואָס מען מעג טאָן אַנדערע עובדין דחול, איז דאָס נאָך אַ וויטערדיקע מעלה, אַז אין עובדין דחול גופא טראָגט מען אַריין דעם אור הוי׳ שלמעלה מהעולמות לגמרי[7].

ח. לויט דעם וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס מצות שמיטה איז אַ מצוה כללית: דאָס איז דער תוכן

4) זע אויבן עמוד 189 הערה 8.

5) זע אויבן עמוד 270.

6) זע „תולדות יעקב יוסף״ אָנפאַנג פ׳ בהר.

7) זע אויך אויבן עמוד 108.

פון אַלע מצות. נאָר אין מצות שמיטה איז דאָס בגילוי.

דער אַלטער רבי דערקלערט אין תניא[8] אַז דער עסק אין תורה ומצות און תפלה, איז אַן ענין פון מסירת נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף כו׳ שאינה מהרהרת בצרכי הגוף אלא מחשבתה מיוחדת ומלובשת באותיות התורה והתפלה. ד. ה. אַז בשעת עסק התורה ומצות ותפלה דאַרף זיין דער הרגש פונקט ווי ער איז שוין נאָך יציאת הנפש מהגוף, אליך הוי׳ נפשי אשא.

פון דער צווייטער זייט, מאָנט מען ביי אים, אַז יעדער מצוה זאָל ער מקיים זיין כתיקונה, מיט אירע הגבּלות אין זמן און מקום און מיט אַלע דקדוקים וואָס אין יעדער מצוה, וואָס דאָס זיינען דאָך הגבלות פון וועלט.

דאָס הייסט אַז דער ענין פון מצות איז: מען דאַרף נעמען די תנועה פון מסירת נפש, אויסגעטאָן פון גוף און גשמיות, און מיט דער תנועה גופא מקיים זיין די מצוה בכל פרטי׳ ודקדוקי׳: המשכת בלי־גבול (אומבאַ־גרענעצטקייט) בגבול (אין באַגרע־נעצטקייט).

נאָר אין סתם מצות איז דאָס פאַרבאָרגן, דאָס הערט זיך נאָר אַן אין דעם אופן קיום המצות. אָבער ביי שמיטה איז דאָס בגלוי און עס הערט זיך אַן אין דער מצוה אַליין.

ט. פון וואַנען נעמט מען דעם כח אויף דעם? — פון הר סיני.

רז״ל דערציילן[9] אַז בשעת מתן תורה, האָבן זיך צונויפגעקליבן אַלע בערג, און יעדער באַרג האָט גע־טענה׳ט אַז מען זאָל געבן די תורה אויף אים. הר תבור האָט גע׳טענה׳ט אַז ער האָט אַ מעלה אין זיך, ווײַלע ער איז דער העכסטער באַרג. הר כרמל האָט גע׳טענה׳ט אַז ער האָט געהאָלפן צו קריעת ים סוף. האָט זיי דער אויבערשטער געענטפערט, למה תרצדון, פאַרוואָס ווילט איר זיך משפט׳ן — תרצדון מלשון תרצו דין — הרים גבנונים, דערמיט וואָס איר זייט גרויס ביי זיך זייט איר בעלי מומים — גבנונים מלשון גבן או דק — ההר חמד אלקים לשבתו, איז דאָס הר סיני, דמכיך מכל טוריא, נידעריקער פון אַלע בערג.

ולכאורה איז ניט מובן, ממה נפשך, אויב די מעלה איז אין שפלות (ני־דעריקייט) האָט מען געדאַרפט געבן די תורה אין אַ טאָל, אָדער על כל פנים אויף אַ גלייכן אָרט און ניט אויף אַ באַרג; אויב די מעלה איז אין הגבהה (הויכקייט), האָט מען געדאַרפט געבן אויף בערג וואָס זיינען העכער פון סיני?

נאָר דער ענין איז, אַז די כוונה פון מתן תורה איז פאַראייניקן די צוויי קעגנזאַצן, עס זאָל זיין גשמיות און מאַכן פון גשמיות גופא אלקות. און דאָס איז מרומז אין הר סיני, דמכיך מכל טוריא, שפלות און הגבהה צוזאַמען.

און פון דעם ענין „בהר סיני״ איז געגעבן געוואָרן אידן דער כוח אויף מצות שמיטה וואָס זי איז כללות כל המצות, אויף מאַכן פון גשמיות גופא אלקות און דורכפירן די כוונה פון דירה לו יתברך בתחתונים.

8) פרק מא.

9) מדרש תהלים סח, יז (הוצאת בובר). וראה גם כן מגילה כט, א.

י. דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס אומעטום שטייט דער לשון „מסיני": משה קבל תורה מסיני, הלכה למשה מסיני, כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני, ועוד. אין פלוג — וואָס איז נוגע דער ענין פון סיני, דער עיקר איז דאָך אַז גענזאָגט האָט עס דער אויבערשטער, וואָס ער יתברך איז דאָך דאָ אומעטום, לית אתר פנוי מיני', וואָס איז דער דיוק מסיני דוקא?

אָבער לויט דעם אויבן געזאָגטן וועט מען עס פאַרשטיין: דער תכלית פון תורה איז צו פאַרבינדן צוויי הפכים, הר און מכיך, מאַכן פון תחתונים אַ דירה לו יתברך.

וואָס דאָס איז דער אויפטו פון מתן תורה ניט נאָר אויף דעם וואָס די אָבות האָבן מקיים געווען די גאַנצע תורה איידער זי איז געגעבן געוואָרן, וואָס דאָס איז דאָך אַן ענין פון אינו מצווה ועושה, נאָר אויך אויף די שבע מצות בני נח און אַפילו אויף די מצות שנצטוו במרה. אַזוי ווי עס שטייט אין מדרש רבה[10], אַז פאַר מתן תורה איז געווען אַ גזירה אַז שמים מיט ארץ זאָלן ניט האָבן קיין חיבור, השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, ובמתן תורה ביטל הגזירה. איז וויבאַלד אַז דער גאַנצער ענין פון מתן תורה איז חיבור שמים וארץ, דערפאַר איז מתן תורה געווען בהר סיני, — די פאַרבינדונג פון צוויי הפכים.

דערפאַר ווערט כסדר באַטאָנט אַז תורה איז געגעבן געוואָרן מסיני. ווען איינער וועט טענה'ן, ווי אַזוי קען איך פאַרבינדן צוויי הפכים, וועט מען אים זאָגן: פון סיני האָסטו אויף דעם אַ כוח. מה דאָך אין אַ דומם, דער נידעריקסטער פון אַלע סוגים, האָט דער אויבערשטער אַריינגעגעבן דעם ענין פון פאַראייניקן הפכים, הייגט מכל שכן אַ מענטש, אַ מדבר, דער העכסטער פון אַלע סוגים, האָט אַוודאי אַ כוח צו מייחד זיין צוויי הפכים, און דורכפירן די כוונה פון דירה לו יתברך בתחתונים, אַז די תחתונים גופא זאָלן זיין אַ דירה לו יתברך.

יא. די פאַראייניקונג פון הפכים וואָס אין הר סיני כפשוטו איז דאָך אין דעם ענין פון התנשאות און ביטול. אַזוי ווי אין תורה איז דאָך יעדער ענין בדיוק, איז אויסער דעם אַלגעמיינעם רמז, יחוד מעלה ומטה, איז אין דעם מרומז אויך דער ענין פון פאַראייניקן די הפכים אין דעם ענין פון התנשאות און ביטול, ווי עס דאַרף זיין אין דעם מענטש וואָס לערנט תורה און איז מקיים מצות.

און אין דעם זיינען פאַראַן עטלעכע אָנווייזונגען:

יב. א) צו קבלת התורה פאָדערן זיך צוויי תנאים:

(א) תוקף והגבהה, ניט שעמען זיך פאַר די אָפּשפּעטערס. לא להתבייש מפני בני אדם המלעיגים, איז דער אָנהויב פון גאַנץ שולחן ערוך, ניט נתפעל ווערן פון קיינעם אין דער וועלט און האָבן אין זיך די ריכטיקע שטאַרקייט אויף לערנען תורה און מקיים זיין מצוות. **(ב) ביטול וענוה, וואָרום אויף גאוה שטייט דאָך,**

---

10) שמות רבה פרשה יב, ג.

אין אני והוא יכולים לדור[11]. א כלי צו תורה ומצות — איז ביטול דוקא. ונפשי כעפר לכל תהי׳ (דע־מאַלט קומט) פתח לבי בתורתך ובמצותיך כו׳.

און די צוויי ענינים, תוקף והגבהה און ביטול וענוה, זיינען ניט קיין סתירה איינער צום אַנדערן. וואָרום דער תוקף וואָס ער האָט איז ניט מצד זיינע ישות, ד. ה. מצד זיין אייגענער מציאות. ער ווייסט גוט זיין מעמד ומצב, אַז יעדער איינער איז בעסער פון אים, — מכיך מכל טו־ריא, — און פונדעסטוועגן האָט ער תוקף אין תורה ומצות, מצד דעם וואָס ער גייט טאָן דעם אויבערשטנס רצון, און ער איז אויף אַזויפיל אי־בערגעגעבן און אַריינגעטאָן אויף צו מקיים זיין דעם אויבערשטנס רצון, אַז ער קריגט אין דעם דעם גרעסטן תוקף און עס פאַלן אָפּ אַלע מניעות ועכובים.

ער שטייט אין אַ ביטול בתכלית, און פונדעסטוועגן שטייט ער אין הג־בהה ותוקף מקבל צו זיין די תורה און איר מקיים זיין במסירת נפש.

יג. ב) נאָך טיפער — פון דעם וואָס די אַנדערע בערג זיינען גע־קומען צום אויבערשטן טענה׳ן מען זאָל געבן די תורה אויף זיי מצד דעם וואָס זיי זיינען הויכע בערג, איז פאַרשטאַנדיק אַז דער ענין פון הר איז אַ מעלה.

אויב הר וואָלט געמיינט ניט מער ווי סתם אויפגעבלאָזנקייט, וואָלט דאָך מלכתחילה ניט געווען קיין סברא ביי די הרים אַז דאָס זאָל זיין אַ טעם אויף געבן די תורה אויף זיי. אדר־בה, לא תמצא בגסי הרוח[12], מוז מען דאָך זאָגן אַז דאָס איז אַזאַ הגבהה וואָס איז אַ מעלה.

אַזוי שטייט אויך אין חסידות אַז דער ענין פון הר איז אויסלייטערונג און דערהויבונג פון דומם, צומח שב־דומם[13]. און פונדעסטוועגן זאָל מען דאָן גופא שטיין בתכלית הביטול וה־שפלות.

די זעלבע זאַך איז אויך אין רוח־ניות. עס איז דאָך אין עני אלא בדעת ואין עשיר אלא בדעת[14], איז דער ביטול פון ונפשי כעפר לכל תהי׳ וואָס עס מאָנט זיך אַלס אַ הכנה צום פתח לבי בתורתך ובמצותיך כו׳ — מאָנט מען עס אַפילו ביי אַן עשיר בדעת, אַז וויסנדיק אַז ער איז אַן אמת׳ער עשיר — זאָל ער באותה שעה זיין באמת, כעפר לכל.

אַזוי ווי עס איז באַוואוסט דער פירוש אין דעם ענין: והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה[15], אַז הגם משה רבינו האָט געוואוסט זיינע מעלות, אַז די תורה איז געגעבן געוואָרן דורך אים, פונ־דעסטוועגן האָט ער זיך געהאַלטן קלענער מכל האדם אשר על פני האדמה, אַפילו פון דעם דור פון עקבתא דמשיחא, ווייל ער האָט גע־האַלטן אַז די מעלות זיינע האָבן זיך אָנגעהויבן דערפון וואָס דער אויבער־שטער האָט אים געגעבן, און אויב אַן אַנדער אידן וואָלט מען געגעבן

11) סוטה ה, א.

12) עירובין נה, א.

13) זע אויך ספר המאמרים תש״ד ע׳ 214.

14) נדרים מא, א.

15) במדבר יב, ג.

אזעלכע מעלות, וואלט יענער אויפ־געטאן מער פון אים.

מצד דעם ביטול פון משה׳ן, וואס ער איז ביי זיך ניט געווען בהת־נשאות, אפילו צוליב די מעלות וועל־כע ער האט פארמאגט, איז ער געווען א כלי צו תורה און די תורה איז דורך אים געגעבן געווארן.

יד. לויט דעם וועט מען אויך פאר־שטיין דעם דיוק הלשון משה קבל תורה מסיני. ווארום אין פלוג, וואס איז נוגע ווער עס האט די תורה מקבל געווען, דער עיקר איז דאך אז די תורה קומט פון אויבערשטן?

אבער ווי מ׳האט גערעדט פריער איז עס פארשטאנדיק, די אנווייזונג פון דעם וואס משה קיבל איז אזוי ווי די הדגשה וואס תורה קומט מסיני. יעדער איד וואס גייט צו צו תורה, דארף אין זיך מגלה זיין[16] די תכונות פון משה׳ן, אין בידע ענינים:

א) תוקף און ביטול צוזאמען, ווי עס שטייט אויף משה׳ן, ויהי בישורון מלך[17], און צוזאמען דערמיט — ענו מאד מכל האדם. ב) ענוה — אויך וויסנדיק די אייגענע מעלות.

טו. דאס איז אויך דער ענין וואס אין די וואכן צווישן פסח און שבו־עות, נאך דעם בהוציאך את העם ממצרים און פאר דעם תעבדון את האלקים על ההר הזה, לערנט מען פרקי אבות, אלס א הכנה צו מתן תורה. (ווארום איז מסכת אבות רעדט זיך וועגן מדות ודרך ארץ, און דרך ארץ קדמה לתורה[18]). איז די הת־חלה פון מסכת אבות — משה קבל תורה מסיני, ד. ה. אז די התחלת ההכנה צו קבלת התורה איז, אז יעדער איד זאל שטיין אין די תכו־נות פון משה און סיני. וואס דאס איז די ערשטע הכנה צו קבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

(מלוקט משיחות ש״פ בהר תשח״י. שבת מברכים חודש אייר תשט״ז)

טז. לויט דעם וועט מען אויך פארשטיין, וואס רב יוסף האט גע־זאגט[19]: לא תיתני ענוה דאיכא אנא. וואס אין פלוג איז דאך דאס גופא וואס ער האלט זיך פאר אן עניו דער היפך פון ענוה?

פאראן וואס דערקלערן, אז ר׳ יוסף, לפי דעתו, האט אים ניט געקומט קיין כבוד, און ווען ער האט געזען אז מען גיט אים אפ כבוד, האט ער געזאגט לא תיתני ענוה דאיכא אנא, וואס אים קומט ניט קיין כבוד (לדעתו), און פונדעסטוועגן גיט מען אים אפ כבוד רב, איז דאך עס א באווייז אויף דער ענוה פון די אנשי הדור.

רש״י באווארנט אבער אז ניט אזוי איז דער פשט, וזה לשונו: דאיכא אנא — שאני ענוותן. פון דעם איז פארשטאנדיק אז דאס וואס ר׳ יוסף ווייס אז ער איז אן עניו איז ניט קיין סתירה צו מדת הענוה.

דאס איז אין איינקלאנג מיט דעם וואס איז אויבן דערקלערט געווארן, אז דער אמיתית ענין פון ענוה איז,

16) זע תניא פרק מב ריש פרק מד.
17) זע לקוטי תורה דברים מה, א.

18) ויקרא רבה פ״ט, ג. שם פל״ה, ו. (בשינוי לשון).
19) סוטה מט, ב.

אַז ער קען וויסן פון זיינע מעלות, אויך די מעלה וואָס ער איז אַן עניו, און פונדעסטוועגן איז ער בביטול גמור, ווייל ביי אים איז אָפּגעלייגט אַז אַלע זיינע מעלות, איינשליסנדיק די מעלה פון ענוה, זיינען ניט זיינע, נאָר וואָס דער אויבערשטער האָט אים געגעבן וכו׳, און ווי אויבן דער־קלערט אין ביידע אופנים.

מען קען אויך זאָגן אַז דאָס איז אַ טעם פאַרוואָס רב יוסף הייסט בשם סיני — ווייל דער ביטול פון רב יוסף׳ן איז געווען בבחינת סיני, אַז כאָטש ער האָט די מעלה פון הר, פונדעסטוועגן איז ער בביטול.

יז. מיט דעם וועט מען אויך פאַר־שטיין, וואָס די גמרא זאָגט[20], אמר רב יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב״ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני.

אין פלוג איז שווער: א) דאָס איז דאָך ניט קיין עצה טובה, נאָר אַ מוז און אַ פאַרהיטונג פון אַן איסור גמור. ב) וואָס דאַרף מען ברענגען אַ ראי׳ פון דעת קונו כו׳, עס איז דאָך אַ בפירוש׳ער פסוק[21], תועבת הוי׳ כל גבה לב?

לויטן אויבנגעזאָגטן וועט מען עס פאַרשטיין בפשיטות: דאָ רעדט זיך ניט וועגן אַן ענין פון התנשאות און ישות פון קליפה, דאָס דאַרף מען ניט אָפּלערנען פון הר סיני. דאָ רעדט זיך וועגן אַ התנשאות פון קדושה, און פונדעסטוועגן, בשעת עס קומט צו מתן תורה, זאָגט מען אַז די כלי צו תורה איז ביטול דוקא.

(משיחת ש״פ במדבר, תשח״י)

20) סוטה ה, א.
21) משלי טז, ה.

יח. אין דעם ענין פון הר סיני איז דאָ נאָך אַ הוראה: אַ איד דאַרף מקיים זיין אַ מצוה ניט צוליב פניות — ניט צוליב גשמיות׳דיקן שכר ווי עס שטייט: אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם וגו׳, ניט צוליב רוח־ניות׳דיקן שכר פון גן עדן והדומה, ניט אַפילו צוליב זיכוך הנפש, מצד די סגולות וואָס זיינען דאָ אין יע־דער מצוה אויסצולייטערן די נשמה — נאָר מען דאַרף מקיים זיין מצות ווייל אַזוי איז דער רצון העליון; און ווי דער אויסדרוק: „אילו נצטוינו לחטוב עצים״, אַז אַפילו אויב מען וואָלט אונז הייסן האַקן האָלץ, אַן ענין אין וועלכן עס איז ניטאָ קיין קבלת שכר און קיינע סגולות, וואָלט מען עס אויך מקיים געווען מיט אַ חיות.

מקיים זיין אַ מצוה צוליב סגולות און קבלת שכר איז דאָס — באמת גערעדט — אַ סדר פון אַ חיצון. אַ חיצון איז ניט איבערגעגעבן צום ענין אַליין. טוענדיק איין זאַך טראַכט ער בשעת מעשה וועגן אַ צווייטער זאַך. אַ פנימי איז (ווי דער מאמר[22] פון כ״ק אדמו״ר מהורש״ב נ״ע) דער וואָס טוענדיק אַן ענין איז ער אין־גאַנצן אין דעם ענין, ניט טראַכטנדיק און ניט איבערלאָזנדיק בשעת מעשה אַן אָרט פאַר עפּעס אַנדערש.

און דאָס איז די הוראה פון געבן די תורה אויפן הר סיני דוקא. ווי גערעדט פריער, האָבן די אַנדערע בערג געהאַט אין זיך אמת׳ע מעלות, וויבאַלד אָבער אַז תורה מאָנט פּני־מיות, איז זייער קומען צום אוי־בערשטן וויזן זייערע מעלות און טע־נה׳ן אַז מצד דעם זאָל מען געבן

22) תורת שלום שיחת יט כסלו תרס״ה.

אויף זיי די תורה, איז ניט נאָר וואָס דאָס איז ניט קיין טעם אויף צו געבן אויף זיי תורה, נאָר אדרבה, עס איז אַ טעם אויף פאַרקערט, ווייל תורה גיט מען נאָר אין אַן אָרט וואו עס מישן זיך ניט אַריין קיין זייטיקע ענינים; תורה — צו־ליב תורה אַליין.

און דערפאַר האָט מען געגעבן די תורה אויף הר סיני דוקא. הגם אויך הר סיני האָט אין זיך די מעלה פון הר, — עלית הדומם, — ווי־באַלד אָבער די מעלה איז אין אים ניט קענטיק, דמכיך, אין אים הערן זיך ניט אָן קיין זייטיקע ענינים, איז ער אַ כלי צו תורה.

יט. דערמיט וועט מען אויך פאַר־שטיין וואָס עס שטייט אין מדרש [23]) אַז הר הכרמל איז געקומען פון אספמיא, הר תבור פון אלים, און הר סיני פון הר המורי׳. דערפון פאַרשטייט מען אַז די מעלה פון הר סיני איז פאַרבונדן מיטן ענין פון הר המורי׳.

הר המורי׳ איז זיין מעלה — עקידת יצחק, מסירת נפש צוליב מקיים זיין דעם אויבערשטנס רצון, אָן קיינע זייטיקע זאַכן. מצד חש־בונות ושכל איז דאָ אַ חקירה און אַ שקלא וטריא דערין, וואָרום דעם ענין העקידה האָט ער געהערט מפי נביא, אברהם אבינו, און שופך דם האדם גו׳ ואך את דמכם לנפשותיכם גו׳ [24]) איז געווען אַ ציווי מקובל מפי הקב״ה אויף וועלכן עס זיינען נצטווה געוואָרן אַפילו בני נח. נאָר וויסנ־דיק אַז אַזוי איז דעם אויבערשטנס רצון, איז ער ניט אַריין אין קיין חשבונות. ער איז געווען איבערגעגעבן לגמרי צום רצון העליון אין אַ פּני־מיות ובמסירת נפש. אָט דאָס איז אַ כלי צו תורה.

(משיחת ב׳ דחה״ש, תשט״ו)

23) מדרש תהלים שם.

24) בבא קמא צא, ב.

פרשת בחוקותי

ול״ג בעומר

א. דער אָנהויב פון דער סדרה איז, אם בחקותי תלכו. זאָגט די גמרא [1]), אין אם אלא לשון תחנונים. ד. ה. אַז דער טייטש פון אם דאָ איז ניט אַ תנאי „אויב״, ווי אין אַ סך ערטער און אויך אין דער פרשה גופא, ואם לא תשמעו לי, ואם בחקו־תי גו׳, נאָר — תחנונים, דער אוי־בערשטער כביכול בעט זיך ביי אידן אַז: בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה [2]).

און די בקשה און דער ציווי גיט אויך אַ כוח און איז אויך אַן הבטחה, צו יעדער אידן, אַז בחקותי תלכו, ווי עס שטייט [3]), לבלתי ידח ממנו נדח.

ב. די צוויי ענינים — ציווי און הבטחה — געפינען מיר אויך אין

1) עבודה זרה ה, א. זע אויך תורת כהנים אויף דער פרשה.

2) פירש״י על התורה מתורת כהנים.

3) שמואל ב יד, יד.